

SITUACE

Američtí hasiči mají standardní pravidlo číslo 6: zůstaň ve střehu, buď klidný, myslí jasně, jednej rozhodně. Podle této směrnice je v případě nouze zapotřebí zůstat ve střehu, aby člověk získal informace, a v klidu, aby je mohl analyzovat. Ještě se k tomu dá přidat humor, protože ten pomáhá zvládat silné emoce.

Laurence Gonzales,
Deep Survival

Záchrana tonoucích je věcí tonoucích

Zhruba před deseti lety jsem začal shánět materiály ke knize o rodinné připravenosti, ale vázlo to na praktických zkušenostech. Ty naopak měl tehdy ještě velice zaměstnaný jeskyňář Ferda Šmikmátor, který už v 80. letech minulého století navštěvoval různé krizové kurzy v Rakousku. Jako určitý měkký kompromis jsme v roce 2012 vydali knihu *Tři svíce za budoucnost: Nápady a návody jak přežít konec světa*, ale cítili jsme, že to chce publikaci víc prakticky a technicky založenou.

O dva roky později jsem ve spolupráci s Martinou Kociánovou a Josefem Juránkem navrhoval učebnici pro školy anebo ve zkrácené podobě brožurku pro širší veřejnost o krizové připravenosti. Měla obsahovat jednoduché návody, co dělat při povodni, blackoutu či svržení vlády. Nebyl o ni zájem, a tak jsme ji odložili, přestože civilní ochrana by se teoreticky měla zabývat nejedna instituce. Asi tomu tak není, takže nezbyvá než věřit pravidlu připisovanému Stepanu Banderovi: „Záchrana tonoucích je věcí tonoucích.“ Dlouho bychom mohli vyprávět o tom, jak instituce odmítají připustit jakoukoliv nerůžovou verzi budoucnosti. Nevědí si s ní rady a komplikovala by jim život.

Naše situace se změnila Ferdovým odchodem do důchodu. Najednou vznikl první český text zabývající se nikoliv přežíváním ve stylu Ramba (psycholog přežívání Al Siebert ostatně uvedl, že tito lidé stejně umírají jako první), ale určený běžnému člověku s rodinou. Doplnili jsme jej dalšími materiály a bez dlouhých řečí vám knihu předáváme.

O čem kniha je

Tato kniha může být návodem pro průměrnou, nijak zvlášť cvičenou rodinu v situacích, jako jsou blackout, epidemie, sociální nepokoje nebo jiná civilizační pohroma. Není naopak o přežívání v divoké přírodě či amazonské džungli a zápasech speciálních jednotek. Rodinná připravenost (neboli *family preparedness* – místy budeme uvádět i anglické názvy, protože k mnoha tématům seženete lepší materiály v angličtině než češtině) je něco, co lidstvo následuje odjakživa. Slovo „preper“ označuje člověka, který bere možnost krize vážně a alespoň trochu se na ni připravuje.

Zlom v Evropě nastal po roce 1960, kdy na dlouhá a zřejmě nejdelší desetiletí za posledních tisíc let začala růst životní úroveň a navzdory studené válce i bezpečnost. Několik generací tak nabylo dojmu, že svět je v zásadě bezpečné místo, ve kterém se každá generace má o něco lépe než generace jejich rodičů. Je to zkušenost našich těl i našich myslí, takže většina lidí si myslí, že to tak musí být i nadále. Snažíme se říct, že normální je naopak být do určité míry připraven, že se něco může stát.

Jeden bosenský režisér mi řekl: „Po studiích na FAMU jsem se chystal k návratu do Sarajeva. Potřeboval jsem si v Praze ještě zařídit nějaké papíry a za týden jsem se měl vrátit domů. Volali mi rodiče, abych to odložil, že v Sarajevu vyrostly barikády. No a pak jsem tu zůstal dalších dvacet let a říkám vám, že týden před válkou bychom se možnosti tak velkého konfliktu vysmáli.“ Pak se zamyslel a dodal: „Ale také vám můžu zaručit, že na skutečně velký problém se připravit nedá.“

Závažné varování: připravte se na to, že krize třeba nikdy nepřijde!

Literární historik Ronald Granofsky v monografii pojednávající o beletrii založené na překonávání traumatických událostí vyjádřil překvapení, jak obrovské množství novel, dobrodružných příběhů a různých jeremiád (odvozeno od proroka Jeremiáše, který předvídal zkázu Jeruzaléma) bylo od roku 1895 napsáno na krizové či apokalyptické téma. V posledních dvaceti letech jich ještě přibývalo. Podle několika souhrnů většina z nich přichází z USA a v jejich základech nalezneme ještě puritánské pojetí světa 16. století, kdy se poprvé hovořilo o souboji s říší zla. Pokud se ptám kanadských studentů, jaký je rozdíl mezi USA a Kanadou, tak významným bodem bývá, že Kanadani nejsou schopni udělat dobrý katastrofický film, protože nevidí důvod, proč by to měli dělat. Kanada není na rozdíl od Spojených států náboženský projekt. Skrze velkofilmy se apokalypsa stala tak významnou součástí popkultury, že jsme všichni jejím bacilem do určité míry nakaženi. Názor na svět kolem sebe si netvoříme pomalým skládáním faktů, ale přejímáním celých informačních panelů – a mnoho z nich pochází právě z filmového prostředí.

D. H. Lawrence v nemilosrdném spisu o Apokalypse jako nejprotivnější knize *No-vého zákona* říká, že proroci prorokují zkázu, aby se nestala, a také píše, že konec světa může přijít po částech a v různých staletích a uskutečnit se „kousek po kousku“ na různých místech. Takže jak to je? Jen tak se strašíme, anebo jsme prošli dvěma světo-vými válkami a obáváme se jejich pokračování jinými prostředky? Nevíme, a proto nebudeme ani utěšovat, ani děsit. Příliš nám nezáleží na tom, jak se zachováte. Nic nehlásáme a optimismus je nám stejně protivný jako pesimismus. Myslíme si však, že stojíme na počátku velké, skutečné proměny světa, a z dějin víme, že podobný přelom věků není opereta.

Snažíme se vám podat celkem upřímně myšlený návod k tomu, co si dnes myslíme, že by člověk před krizí, během ní a – když to přežije – po ní mohl dělat, aby minimalizoval ztráty na duši, příbuzných a společnosti. Nejedná se však jen o přežití, ale hlavně o změnu a důstojný život za nových podmínek.

Bedna a evakuační plán

Zejména v USA, kde je motiv dobývání Západu dosud součástí národní identity, sociální pojištění je věcí osobní volby a hurikánová sezona se občas bolestivě přihlašuje, existuje velká tradice psaní knih o rodinné připravenosti. Mnoho rodin má v garáži bednu s potřebnými věcmi včetně některé z podobných knih. I do beden v českých garážích by měla patřit tato podvatrná publikace. Nad bednou bývá pověšen papír s evakuačním plánem. Jedná se o seznam věcí či činností, na které nemáte zapomenout. Pokud totiž dojde ke skutečné krizi, tak nejspíš na něco zapomenete.

Evakuační plán obsahuje:

- ▶ Stručný seznam nutných věcí, které si musíte vzít s sebou (spacáky, lahve s vodou, dokumenty aj.). Často se zapomene na léky, toaletní papír, spojovací kabely mezi powerbankou a telefonem či na žrádlo pro psa.
- ▶ Upozornění, že při opuštění domu máme vypnout vodu, plyn a elektřinu a uložit náhradní klíč od domu na nějaké tajné místo venku.
- ▶ Vzkaz, že odjíždíte a co máte v plánu (případně místo srazu). Vzkaz příbuzným bývá umístěn v PET láhvi na nějakém domluveném místě před domem anebo je přivázaný na kliku, má-li naopak upozornit třeba policii, kde jste. Citlivé informace by v něm měly být uvedeny tak, aby jim rozuměl jen člen rodiny.

Často se budeme odvolávat na americkou, případně australskou literaturu, protože je snadno dostupná. Rovněž Rusové mají či donedávna měli preperství v krvi. Dost dobře ovšem nerozumíme jazykům dalších dvou národů s velkou krizovou zkušeností – Izraelcům obklopeným nepřáteli a Japoncům žijícím v zemětřesné zemi.

Něžná forma preperství

České slovo preperství je odvozeno z anglického výrazu pro připravenost – *preparedness*. V této knize se většinou zabýváme měkkými formami preperství, to znamená, že předpokládáme, že časem se situace vrátí do normálu. Tohle není kniha pro radikální prepery, protože z jejich pohledu je příliš něžná. V zásadě můžeme rozeznávat dvě rychlosti krize. Náhlá krize, jako třeba při povodni, znamená rychlou akci, pobyt na nějakém evakuačním místě, návrat a obnovu. Chronická krize vede k pozvolnému zhoršování situace, „rozpuštění“ civilizace. Nebojujeme v ní o život, ale učíme se žít s méně věcmi, objevujeme praktickou i životní moudrost dřívějších generací, jejich řemesla a zemědělské postupy. Trénujeme na dobu, kdy mikrobi budou víceméně rezistentní proti většině antibiotik a bankomaty neochotné až k pláči.

Záleží na vašem odhadu situace, jakou formu preperství si zvolíte. Na dané téma existuje nepřeborné množství domácích (začněte třeba na www.rozpad.cz) i zahraničních webů a blogů, ke kterým se dostanete přes anglické slovo „prepper“. Množství diskusí jen ukazuje na mnohost názorů a zkušeností. Autoři této knihy popisují svoji vlastní zkušenost, ale víme, že jiní lidé jsou v některých oborech obratnější. Není možné podat hotový návod, ale spíš ukázat, jak se o situaci dá přemýšlet a kde začít.

Každý rok se objevují nové výrobky a postupy, ze kterých se dá vybírat. V praktických návodech uvádíme celou řadu firem a značek. S žádnou z nich nemáme dohodu (anebo to jako P. Horký uvádíme) a za reklamu nic nedostáváme. Píšeme o nich, protože se osvědčily, ale také známe řadu dříve renomovaných firem, které výrobu pře-

Bowie nůž, tzv. „boviják“ generála Custer z Historického muzea ve městě Monroe, se sice účastnil mnoha indiánských bitev, ale jeho současná recenze by nedopadla dobře. Řekli bychom, že čím méně umíme nástroje používat, tím víc dbáme o jejich technickou dokonalost.

nesly jinam, a kvalita upadla. Od toho jsou všechny možné internetové testy, abyste si zjistili aktuální stav.

Není to kniha pro hlupáky, kteří suší kočku v mikrovlnce, ale východisko k vlastnímu uvažování. Představte si třeba, že řada zahraničních návodů uvádí, že čističe a odbarvovače typu Savo se dají v množství několika kapek na litr vody použít na dezinfekci vody, není-li zbytků (pak ještě půl hodiny počkat). Když to ale nezvládnete a napijete se přímo Sava, tak možná neumřete, ale prožijete tak silný a autentický zážitek, že na něj tělo nikdy nezapomene. „Je to ještě horší než tequilová smrt,“ jak mi řekla Pavla J., když jsem ji pozval na čaj.

Hlavním motivem je láska, ne strach

Matthew Stein, autor knihy o rodinné připravenosti *Když technologie zklamou*, říká, že hlavním motivem jeho psaní je láska, ne strach. Láska má mnoho různých podob, ale tady se nám jedná o tu nejběžnější laskavou starostlivost o své blízké a tu část světa, ve které žijeme. Dá se opsat méně velkými slovy jako ochrana, péče a starost.

Rovněž strach má mnoho podob. Známe malý, konstruktivní strach, který nám zabraňuje provést nějakou riskantní hloupost. Druhým stupněm je strach (a to často kolektivní strach přerůstající do dvouvládní hysterie–apatie), který je iracionální a žene lidi do neuvážených akcí, masových protestů a revolucí. „Nejsou šťastné revoluce,“ říkal účastník jedné z nich Nikolaj Berďajev. Nejhorší forma strachu vede k dlouhodobé paralýze a pocitu úplné bezmocnosti. Důležité je zachytit a zastavit ten moment, kdy se konstruktivní strach mění na destruktivní sílu. Paradoxně jsou však známy i případy, kdy lidé, co během nebezpečí „vytuhli“, nakonec právě díky pasivitě vyhráli. Budeme to opakovat neustále: není jeden návod a jedna strategie.

Když jsme psali knihu *Tři svíce za budoucnost*, tak se nás lidé ptali, jak můžeme žít v tak pochmurném světě, ale ukázalo se něco jiného. Každý, kdo se začal připravovat na možnost krize, měl sice chmurné okamžiky, ale také zažíval radost a uspokojení, protože se z něj stával rytíř chránící svoji část světa. Ukázalo se, že většina

lidí je v současné době pesimistická a bojí se budoucnosti, ale zahání tyto obavy (pseudo)činnostmi či zábavami, takže se kvůli tomu bojí ještě víc. A pokud tyto pochyby nezaháníte, ale postavíte se jim čelem, tak se dostavuje uspokojení. Rychle si pak všimnete, že nemalá část energie západní civilizace je věnována obcházení problémů, což jednak stojí velké množství energie, jednak probouzí ještě hlubší, ale lépe maskované obavy.

Navrhujeme proto postoj: pro krásu a hodnotu tohoto světa chci chránit sebe, své blízké a vše dobré, co nás obklopuje. A kdyby vám to přišlo moc patetické, tak to udělejte už proto, že to je větší sranda.

Jak daleko máme s přípravou zajít?

Potkali jsme lidi, kteří přípravě na krizi obětovali většinu svého času, a stali se tak otroky nikoli katastrofy, ale svého vidění světa. Při psaní těchto stránek jsem shromáždil asi 120 monografií na dané téma (a Ferda ještě víc). Již nejstarší návody ze 70. let, tedy víc než 50 let staré, v předmluvě říkají, že nám právě teď hrozí mnohá nebezpečí a je nutné s přípravou začít hned. Hrozby se většinou nenaplnily, ale jeden nikdy neví.

Za vhodnou minimální formu preperství považuji tu, která vám něco dá, i když k ničemu hroznému nedojde. Je to jako s tréninkem bojových umění. Vůbec není jisté, zda vám tyto znalosti v nějakém boji pomohou. „Pět let jsem se učil judo a pak jsem dostal strašně do držky,“ řekl mi spolužák. Jenže výcvik v bojových uměních vás přeci jenom něco naučí – ostražitost, odlišnou řeč těla (která leckdy sama o sobě odradí kapsáře či útočníky), větší sebedůvěru a způsob, jakým se pohybujete světem. Učil jsem zahraniční studenty a často jsem byl překvapen, kolik Američanů se pohybuje stylem, jako by byli na světě jenom oni sami, a naopak kolik Asiatů z chudších oblastí věnuje velkou pozornost svému okolí. Všímavý kolega se jednou ocitl v sevření kapsářů: „Hned jsem jednoho kudlou píchnul do stehna a ostatní utekli.“

Podobně i mírné formy preperství vás naučí více se spoléhat na sebe a jinak pozorovat svět – stačí si všimnout obyvatel Jeruzaléma, abyste pochopili, co myslím. Podobnou praktickou ostražitost zcela automaticky mívají horolezci, jeskyňáři a skauti. Příprava na pozvolné, chronické civilizační potíže znamená naučit se základy řemesel a zahradničení a taky být zdravý. V podstatě se jedná o návrat před rok 1980, kdy muži uměli opravit traktor a ženy zavařit rybízovou marmeládu a ušít si jednoduché šaty. Dnes možná víc oceníme mletí obilí na ručním mlýnku a pečení domácího chleba. Prepeří všech vyznání jsou samostatnější, mají tendenci k nezávislosti na systému, a proto se s nimi hůř manipuluje. Stát se na ně většinou dívá s nedůvěrou.

Psychologie kapesního nože

Symbolem připravenosti je nůž. To, jak se chováme ke starým věcem, jako jsou nože, boty a šaty, odráží staré vztahy a vždy stojí za pozornost. Muži nosí nože nejméně 30 tisíc let. V americkém městě Monroe je vystaven nůž generála Custer, člověka, který se v nějakém nebezpečí obvykle způsobeném jeho zbrklou a sebevědomou povahou ocital každou chvíli. Není to příliš kvalitní výrobek a mezi současnými prepery by propadl. Stačí se začíst do katalogů firem jako Spyderco, Buck, Blackbird, SOG a další nebo navštívit stránky specializovaných obchodů, abychom byli překvapeni tím, kolik nadaných designérů, technologů a metalurgů se noži zabývá. Současné nože se tak staly jedny z nejkrásnějších a nejpromyšlenějších výrobků tohoto světa, skoro bych řekl lepší částí jeho kulturního dědictví, protože jsou jak krásné, tak užitečné.

Ve světle mizerného nože generála Custer je vidět, že nožů je asi tisíckrát víc, než potřebujeme v praktickém životě, kde ke skalpování indiánů dochází jen velmi výjimečně, a to i na rizikovém území za řekou Ostravicí. Pokud však ženy musí mít kabelky, šperky a šminky proto, aby se cítily být ženami a aby oheň věčného ženství k chvále lidstva neustále hořel, tak je zjevné, že součástí mužské kultury musí být nůž. Už jen z toho důvodu, aby i ti, kteří jej nepoužívají, prostřednictvím chladné zbraně navázali kontakt s generacemi předků a svým chladným „cold steel“ mužstvím. Mám dokonce dojem, že současná renesance nožů souvisí s tím, že mnoho mužů přestává být muži v dávném smyslu slova. V každém případě mi je sympatičtější člověk, který se po večerech učí brousit nůž, než ten, který sleduje pornofilmy.

Ještě zajímavější je vlastnictví kapesního nože mezi ženami. Má statistika je velice neúplná, ale často se jedná o různé, rozumné a praktické ženy, které se stávají dobrými matkami. Již několik let se totiž ptávám studentů, zda a jaký mají kapesní nůž. Typický dnešní americký či japonský student se diví: K čemu by mi byl?

Renesance nožů není nevinná záležitost. Jen v Londýně v roce 2017 bylo noží provedeno 70 vražd. Jsou rychlé, zákeřné a účinné. Britská policie, podobně jako v jiných zemích západní Evropy, zabavuje nože delší než 10 cm. Kolegové se dokonce stalo, že musel zdůvodnit vlastnictví obyčejného nářadového nože s délkou čepele 6 cm. Za držení automatických, vyhazovacích nebo oboustranně broušených nožů můžete jít do vězení. V řadě států jsou zakázány zavírací nože, které se dají otevřít jednou rukou.

Vlastnictvím nože dáváte ostatním na vědomí, že spoléháte na sebe a přebíráte za sebe odpovědnost. Nůž má tu jedinečnou vlastnost, že je zároveň nářadím, kuchyňským pomocníkem i zbraní. Je všestranný. Mnoho mladých mužů jej vyměnilo za mobilní telefon, jehož nadměrným užíváním naopak dáváte najevo, že závisíte na ostatních. Z vlastních pozorování bych řekl, že člověk s dobrým kapesním nožem má tendenci nenechat sebou manipulovat a hodnotit věci po svém.

Radikální formy preperství někdy směřují až k militantnosti, ale mírnější příprava cvičí ducha k samostatnosti. Možná to je druh životní filozofie podobný některým

mírumilovným bojovým uměním. Možná člověka při skutečně velké krizi nic nezachrání, ale už díky mírné přípravě posléze během krize víc žijete vlastní život než nějakou vnucenou náhražku.

Ale konec filozofování. Jaký nůž byste měli mít? Především je jasné, že pokud je nůž součástí vaší životní filozofie i celé osobnosti, musíte volit vlastní kombinace nožů, a to v nejčastěji doporučované sestavě:

- ▶ Pevný, full-tang nůž typu outdoor nebo survival, spíše střední velikosti. Konstrukce full-tang znamená, že nůž je vyroben z jednoho kusu oceli, která prochází celou jeho délkou.
- ▶ Kapesní nůž – zde se rozhodujete mezi menším doplňkem k velkému noži, nebo jedním hlavním nožem. V prvním případě nemusí mít pojistku a může se jednat o víceméně kuchyňský zavírák typu menšího švýcarského nože. Užitečná je vývrtka a pinzeta na klíšťata. Naopak nože na denní nošení (EDC – everyday carry) by neměly být úplně malé a měly by mít pojistku.
- ▶ Nářadový „multitool“ nůž, na kterém nešetříte.

Moje osobní kombinace je následující – 1. pevný nůž SOG ještě vyrobený v Japonsku či střední ruský Kizlyar ještě vyrobený v Rusku, 2. malý švýcarský zavírací nůž, k tomu EDC buď Thor od Real Steel, Endura od Spyderco, nebo Victorinox HunterPro a 3. snad nejvíc klasický multitool – Leatherman Wave. K tomu jsem pořídil nože, se kterými si nevím rady – tlačnou dýku Mikov, zubatý Civilian od Spyderca a „Cold Steel“ Spartana. Brousit umím jenom nahrubo dvoustranným diamant-keramickým kapesním brouskem. Do terénu na špinavou práci, jako je začišťování půdních profilů, si беру bajonet Glock. Dětem jako první nůž dávám Opinel s kulatou špičkou, který má podle založení dítěte výhodu či nevýhodu v tom, že se o něj musí starat, protože rezaví. V nekonečné záplavě zahraničních nožů nepamínejte na českou značku Mikov s výborným designem a mírně zastaralými typy

Jeden z běžných, v praxi mnohokrát dobře vyzkoušených nářadových nožů (multitool) je Wave od firmy Leatherman. Poté co jsme uvázli v poušti u městečka Mexican Hut a místní jezdec rodea přerážl ocelové lanko nožem Gerber podobné kvality, vím, že multitooly má cenu kupovat jen od zaručených výrobců, ke kterým bych podle osobní zkušenosti ještě přidal Victorinox.

ocelí. Ale kult „kosmických“ ocelí je přehnaný. Nejlepší řezné vlastnosti stejně mají rezavější uhlíkaté druhy.

Jak rychle se obnoví řemeslná znalost?

A ještě jedna věc je pozoruhodná. Málokde jsme v posledních dvaceti letech byly svědky takové kreativity, technické zdatnosti a kutilství jako u výroby nožů. Před nějakou dobou umělo dělat damaškovou ocel sotva pár lidí, dnes to jsou desítky tvůrců, kteří dokážou vykouzlit ocele různých struktur a nože s lepšími řeznými vlastnostmi než nejkvalitnější zahraniční průmyslové nože. Jiní lidé štípají pazourky na nejlepší pravěké úrovni a potkal jsem i umělce, který si v Nízkých Tatrách sám sbírá a taví železnou rudu. Vyrábí z ní nikoliv hrubé středověké zbraně, ale ušlechtilé damaškové nástroje, jež by obstály v Japonsku 19. století. Jedná se o nesmírně pozitivní vývoj, kdy vidíte, jak rychle se v řádu let dají obnovit dávné znalosti a jak se během dalších dvaceti let může nádherné řemeslo rozšířit do celé společnosti.

Ještě patrnější je tento vývoj v Rusku, a to nejenom v krásném řemesle střeňek řezaných z mamutoviny, ale i rozvoji zahnutých lžícových nožů, které umožňují výrobu dřevěných předmětů. Svět viděný z hlediska nožů je vyhraněnější – víc vražd a útoků – ale také mnohem pozitivnější, protože přibylo krásy, umu a řemesla obecně. Každý dobrý řemeslník o svém díle hodně přemýšlí, což vede ke vzniku sdílených životních filozofií, jakých si snad dosud žádný sociolog ani filozof nevšiml. Jsou kódovány v typu oceli a vyjadřují se jazykem typu G10, CPM S30V, či dokonce 5Cr15MoV, byť běžní lidé si vystačí s kódem 420 HC.

Resilience jako dynamická odolnost

Odolnost je dvojího typu. Buď je něco pevné jako beton protiatomového krytu, anebo pružné jako kmínek vrby, který se přizpůsobí větru, a když se zlomí, tak snadno doroste. S omezenými prostředky člověku zbývá jenom pružná odolnost. Navíc mám podezření, že ani bohatí a vystrašení lidé v betonovém krytu by situaci nezvládli, protože by si nevěděli rady s vlastní psychikou. Konceptu odolnosti, a to zejména národní odolnosti, jsme věnovali celou teoretickou knížku *Věk nerovnováhy*, takže zde jenom stručně zopakují hlavní principy.

Slovo „resilience“ pochází z latinského slova pro pružnost či ohebnost. V ekologii se pod pojmem resilience rozumí schopnost organismu či částěji celého ekosystému přežít v široké škále podmínek a rychle regenerovat, tedy vracet se do původního stavu. Z ekologie slovo „resilience“ rychle přešlo do krizového řízení přírodních katastrof a často bylo používáno například v souvislosti se zemětřesením, hurikány nebo záplavami. Znamenalo zde účinnou odezvu na přírodní katastrofu a rychlý návrat do funkčního, byť nepůvodního stavu. Úplná resilience je iluze.

Praktický popis resilience podali izraelští architekti, když ji popsali jako „schopnost systému a jeho částí předvídat, přizpůsobit a obnovit se z různých stavů možného i projeveného nebezpečí, aniž by se tento systém zhroutil. To předpokládá rychlou a účinnou přizpůsobivost spojenou s porozuměním situaci a přijetím nezbytných opatření. Celý proces obsahuje rozmanitost řešení, sebe-učení, zálohování (redundanci), reflexi situace a tvořivost. To posiluje resilienci, která má potenciál vytvořit svět založený na demokracii, rovnosti, hodnotě jedince a toleranci. V post-kapitalistické společnosti se koncept resilience stal novým normálem podmíněným všudypřítomnou nerovnováhou. V minulosti se víc hovořilo o cestě ke stabilitě, zatímco dnes, kdy se stabilita zdá nedosažitelná, se víc zabýváme účinným přizpůsobováním se proudu změn.“ Tato definice obsahuje nejenom strategii resilience, ale rovněž princip, že kvůli bezpečnosti neobětujeme demokracii a občanské svobody. Klidně si ji přečtěte ještě jednou a přeložte do vlastního jazyka.

Složky resilience můžeme rozdělit na vnitřní a vnější faktory. V podstatě se jedná o to, že bojácnému bojovníkovi nepomohou ani ty nejlepší zbraně. Podobně i krizové řízení upozorňuje, že pokud zvládneme vlastní psychiku, jsme schopni překonat i zdánlivě neřešitelné praktické krize.

Rodinní terapeuti V. Chvála a L. Trapková upozorňují, že prvním a základním předpokladem resilience je fungující rodina. Současné vědomosti o utváření lidského mozku dokládají, že tím nejpodstatnějším faktorem pro jeho zrání je stabilní a na podněty bohaté sociální prostředí, do kterého se člověk narodí, a právě jen v určitých formativních obdobích mu umožní vytvořit si hlubinně bezpečné vztahové vazby nejdříve s mateřskou, o něco později také s otcovskou postavou. Tato základní raná zkušenost způsobí, že se nám později už nikdy ve své bio-psycho-sociální úplnosti žádnou intervencí zvenčí tyto vazby nemohou ztratit. Jsou nutnou podmínkou pro vytvoření a prožívání zdravé identity po celý zbytek života.

Základní vývojový konflikt mezi důvěrou a nedůvěrou se řeší už během prvního roku života, už tehdy se rozhoduje o tom, zda bude člověk vnímat svět především jako bezpečný, anebo nebezpečný. Proto není vůbec nadnesené tvrzení, že bezpečí, ve kterém vyrůstají děti v láskyplných rodinách, je také bezpečím pro společnost, pro kterou dozrávají. Ukázalo se totiž, že podle toho, jak dětská mysl hodnotí pozorované rozdíly při poznávání světa, se aktivují rozdílné neuronální okruhy a pak i celé chování. Při pocitu bezpečí se rozvíjí zvědavost a tvořivost dítěte, kdežto při pocitu nebezpečí se dítě stahuje, nebo útočí. Na tento rodinný základ pak navazuje další vývoj, kde mezi vlastnosti důležité pro život patří vyrovnaná povaha, dobré zdraví, oddaní přátelé a zvědavost.

Program osobní resilience však nemůže fungovat bez programu komunitní a „vnější“ státní resilience. Můžeme ji zjednodušeně popsat jako péči o zdroje, kde „svatou trojicí“ státní odolnosti je sektor voda – potraviny – energie, a péči o procesy,

kde se jedná o vzdělávání, bezpečnost a ekonomiku. Všechny tyto faktory se různým způsobem promítají do reálné krajiny, kde jsou vůbec nejzranitelnější oblastí velká sídliště. Zároveň jsme přímo napojeni na globální procesy, které mají mnohem větší měřítko než samotná Evropa, natož Česká republika.

Resilience je koncept, který musíte znát, ale ne jej přeceňovat. Snadno se může stát, že vplyne do moderního slovníku a lidé budou mít pocit, že je toto slovo zachrání, což je hloupost. Všimli jste si, že mnoho lidí a organizací považuje problém za vyřešený, když pro něj najde slovo? Pro běžného člověka resilience znamená, že má všechno víckrát – dva nože, dva či tři zdroje vody, sirky i zapalovač, náhradní plán a teplé ponožky navíc. Pokud chcete jít hlouběji, tak resilience začíná výchovou dětí a vlastní psychickou přípravou. V tomto smyslu je víc než preperství, týkající se jen přežívání, je úsilím o budoucí dobrý život, a to i za podmínek, které nejsou optimální.